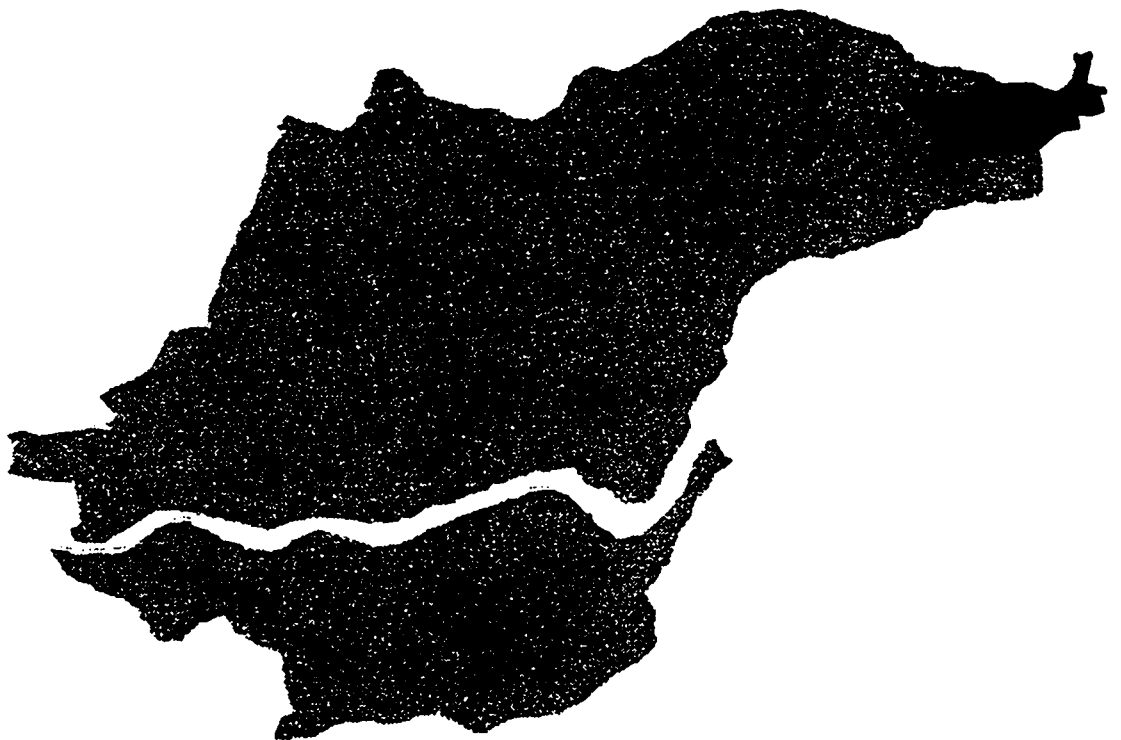

RIVIERENLAND

KESTEREN

gemeentebeschrijving

Monumenten
Inventarisatie
Project

MONUMENTEN
INVENTARISATIE
PROJECT

Ten geleide

Het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) is een landelijk opgezet project met het doel om in betrekkelijk korte tijd - 5 jaar - een inventarisatie te verkrijgen van bouwkunst en stedenbouw uit de periode 1850-1940. De uitvoering van het project wordt verzorgd door de provincies. In Gelderland heeft de provincie de Stichting MIP-Gelderland opgericht, die belast is met de uitvoering van het project.

In Gelderland wordt het MIP uitgevoerd conform de Gelderse streekplan-indeling: Midden-Gelderland, Oost-Gelderland, Veluwe en Rivierenland. Binnen deze inventarisatiegebieden wordt per gemeente geïnventariseerd.

Het eindprodukt, waarover de gemeenten de beschikking krijgen, bestaat uit 3 rapporten, te weten een regiobeschrijving, een gemeentebeschrijving en een inventarisatierapport.

In de regiobeschrijving wordt op hoofdlijnen een schets gegeven van ontwikkelingen die bepalend zijn geweest voor de ruimtelijke kwaliteit, i.c. bouwkundige en stedenbouwkundige karakteristieken, uit de periode 1850-1940 in het inventarisatiegebied. Het betreft veelal ontwikkelingen en karakteristieken die behalve van lokaal belang ook een boven-lokaal belang vertegenwoordigen.

In de gemeentebeschrijving, die kan worden beschouwd als een verfijning die betrekking heeft op een deel van het grondgebied van de regiobeschrijving, worden op beknopte wijze de voornaamste historisch-geografische, sociaal-economische, bouwkundige en stedenbouwkundige ontwikkelingen uit de periode 1850-1940 weergegeven.

In dit verband dient hoofdstuk 4.5. *Karakterisering geïnventariseerde bebouwing* afzonderlijk te worden genoemd. Het betreft een hoofdstuk dat als "schakel" fungeert tussen het beschrijvende en het inventarisatiegedeelte, te weten het inventarisatierapport.

Het inventarisatierapport voorziet in een beknopte weergave per gemeente van de gebouwde omgeving uit de periode 1850-1940 in de vorm van objecten en complexen op basis van de uitgewerkte MIP-formulieren.

Hoewel de 3 rapporten afzonderlijk kunnen worden gelezen, verdient het aanbeveling het inventarisatiegedeelte niet los te zien van het beschrijvende gedeelte en omgekeerd.

Blad : 2
Betreft : Ten geleide (vervolg)

Met betrekking tot het gebruik van de MIP-eindprodukten dient het volgende te worden opgemerkt.

Bij schrijven d.d. 21 september 1989 - nr. WZ89.59395 - WZ/CE404 is de provincie Gelderland accoord gegaan met de samenwerkingsovereenkomst, zoals opgesteld van rijkswege bij schrijven d.d. 11 augustus 1989, nr. U-172.612, inzake de uitvoering van het Monumenten Inventarisatie Project in Gelderland.

In artikel 8 van bedoelde overeenkomst is het gebruik van de eindprodukten geregeld. Dit artikel luidt als volgt:

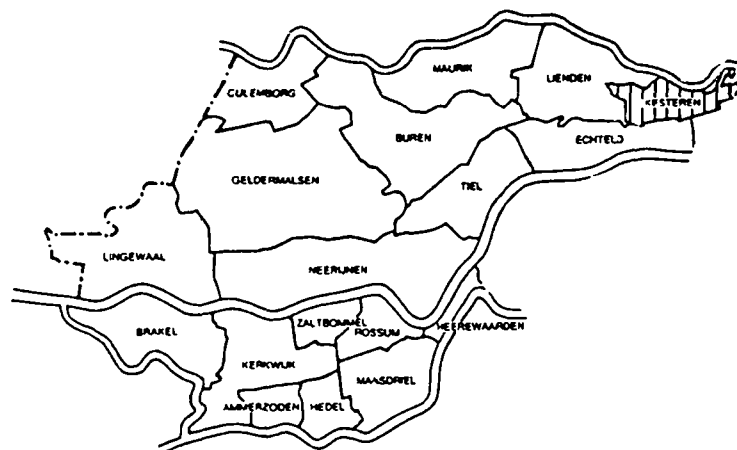
"Artikel 8. Gebruik eindprodukten

1. De Provincie is evenals de Rijksdienst ook nadat de eindprodukten als bedoeld in artikel 1, leden a t/m e (*) zijn opgeleverd gerechtigd deze eindprodukten, geheel of gedeeltelijk voor eigen gebruik aan te wenden, te vermenigvuldigen of te publiceren, dan wel, al dan niet tegen financiële vergoeding, voor gebruik aan derden beschikbaar te stellen.
2. De Provincie maakt met derden die zij bij de uitvoering van het Project betreft zodanige afspraken, dat hen niet de bevoegdheid toekomt, bv. door een beroep op hun toebehorende auteursrechten, in het in het eerste lid omschreven gebruik, geheel of gedeeltelijk te beletten of te belemmeren.
3. De Rijksdienst en de Provincie bevorderen de totstandkoming van openbare publicaties over jongere bouwkunst en stedenbouw uit de periode midden 19e eeuw - Tweede Wereldoorlog."

Wij verzoeken u bij het gebruik van de eindprodukten de geraadpleegde bron(nen) te vermelden.

GEMEENTEBESCHRIJVING

GEMEENTE KESTEREN

INHOUDSOPGAVE

	Hz
1. <u>INLEIDING</u>	3
2. <u>BODEMGESTELDHEID EN GRONDGEBRUIK</u>	6
3. <u>INFRASTRUCTUUR</u>	8
4. <u>NEDERZETTINGSSTRUCTUUR</u>	10
4.1. Algemeen	10
4.2. Functionele ontwikkelingen - periode 1800-1850 - periode 1850-1900 - periode 1900-1940	10
4.3. Stedebouwkundige structuur: - Kesteren - Opheusden - Verspreide bebouwing	12
4.4. Ontwikkelingen na 1940	15
4.5. Karakterisering geïnteriseerde bebouwing	15
4.6. Typologie uitbreidingen gemeente Kesteren 1850-1940	18
4.7. Bijzondere gebieden	18
<u>GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN/BIBLIOTHEKEN, KAARTMATERIAAL EN LITERATUUR</u>	20

1. INLEIDING

De gemeente Kesteren bevindt zich in het inventarisatiegebied Rivierenland en heeft een oppervlakte van 1.707 hectare. De gemeente Kesteren bestaat uit de hoofdkern Kesteren alsmede de kern Opheusden (zie afbeelding 1).

De noordgrens van de gemeente Kesteren wordt grotendeels gevormd door de Nederrijn. De zuidgrens ligt gedeeltelijk langs de Linge. In het westen vormen de Leigraaf en de Oude Rijn delen van de gemeentegrens. De gemeente Kesteren grenst aan de gemeenten Lienden, Echteld, Dodewaard, Heteren, Wageningen en de in de provincie Utrecht gelegen gemeente Rhenen.

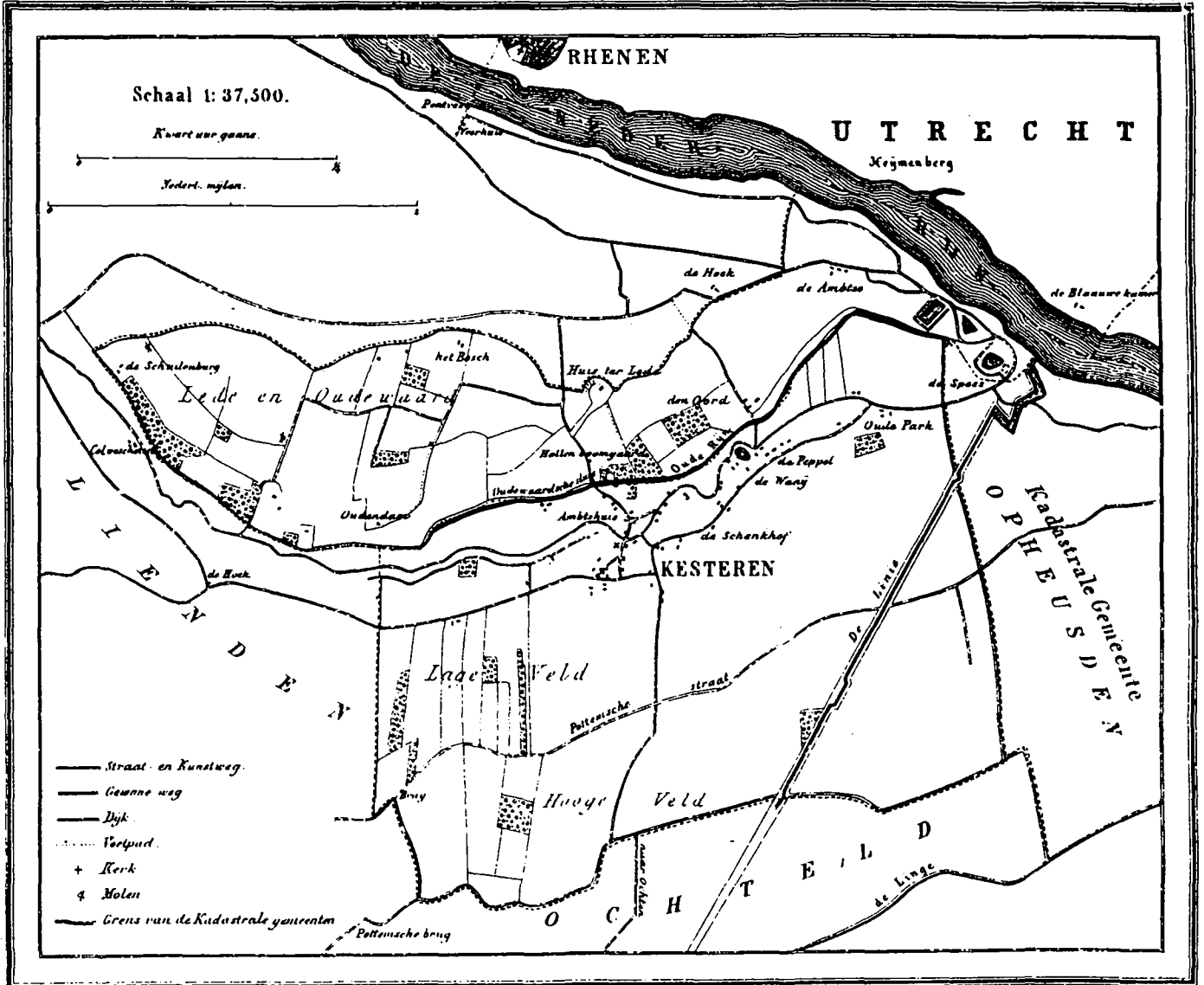
De gemeente Kesteren is in de periode 1850-1940 een overwegend agrarische gemeente gebleven met accent op de tabaksteelt en de fruitteelt. De industrialisatie richtte zich grotendeels op de verwerking van primaire produkten, zoals vruchten en tabak. Daarnaast was de steenfabriek te Opheusden van belang.

Op 1 januari 1990 telde de gemeente Kesteren 9.569 inwoners.

Afbeelding 1
Gemeente Kesteren in 1868

PROVINCIE GELDERLAND.

GEMEENTE KESTEREN, N.º 1.
Kadastrale Gemeente KESTEREN.

1868

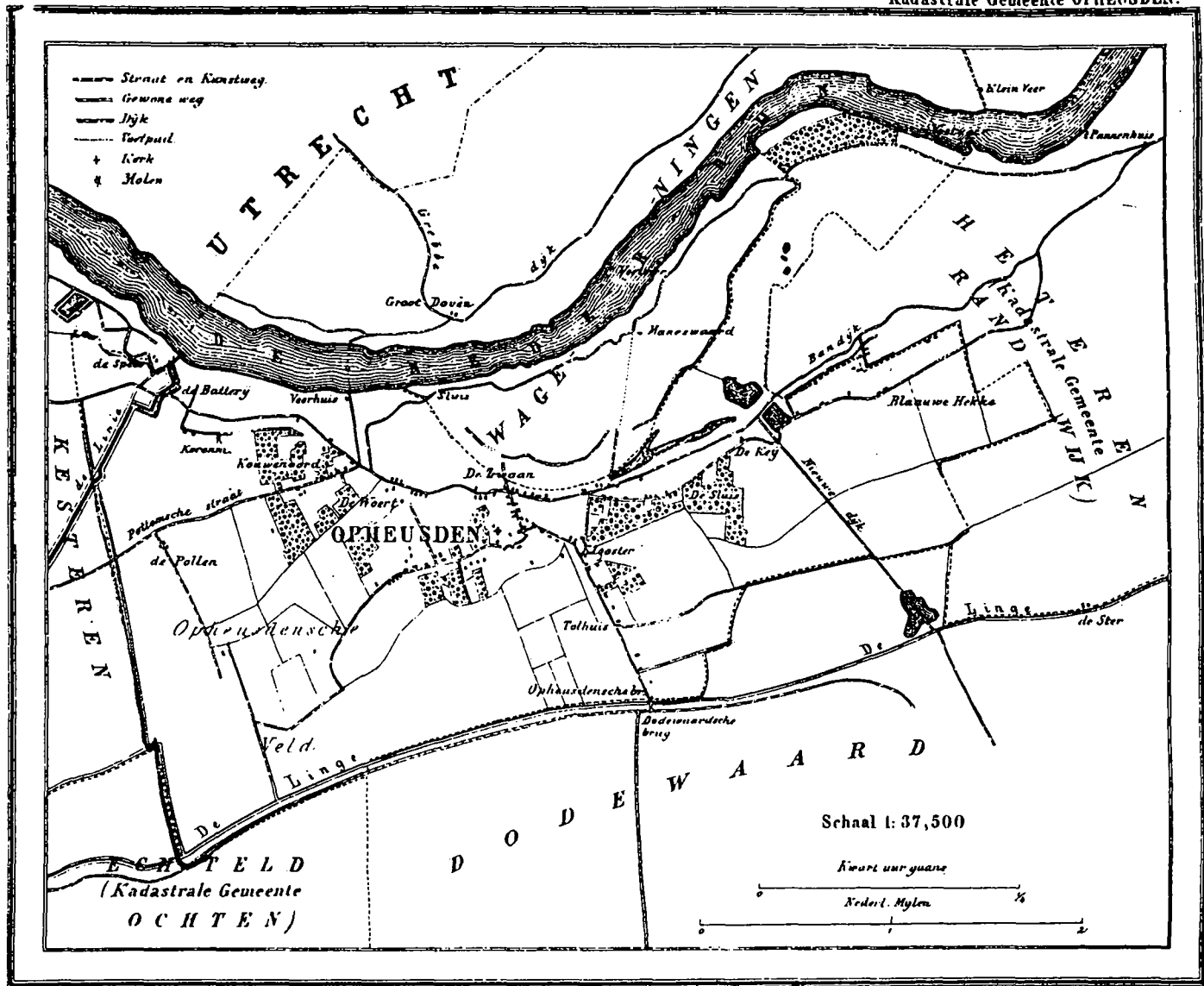
Gemeente Kesteren c.a. 1703 Bunders. 2300 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Lelouwarden

Afbeelding 1a
 Gemeente Kesteren in 1868

PROVINCIE GELDERLAND.

GEMEENTE KESTEREN, N.º 2.
 Kadastrale Gemeente OPHEUSDEN.

1868

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden

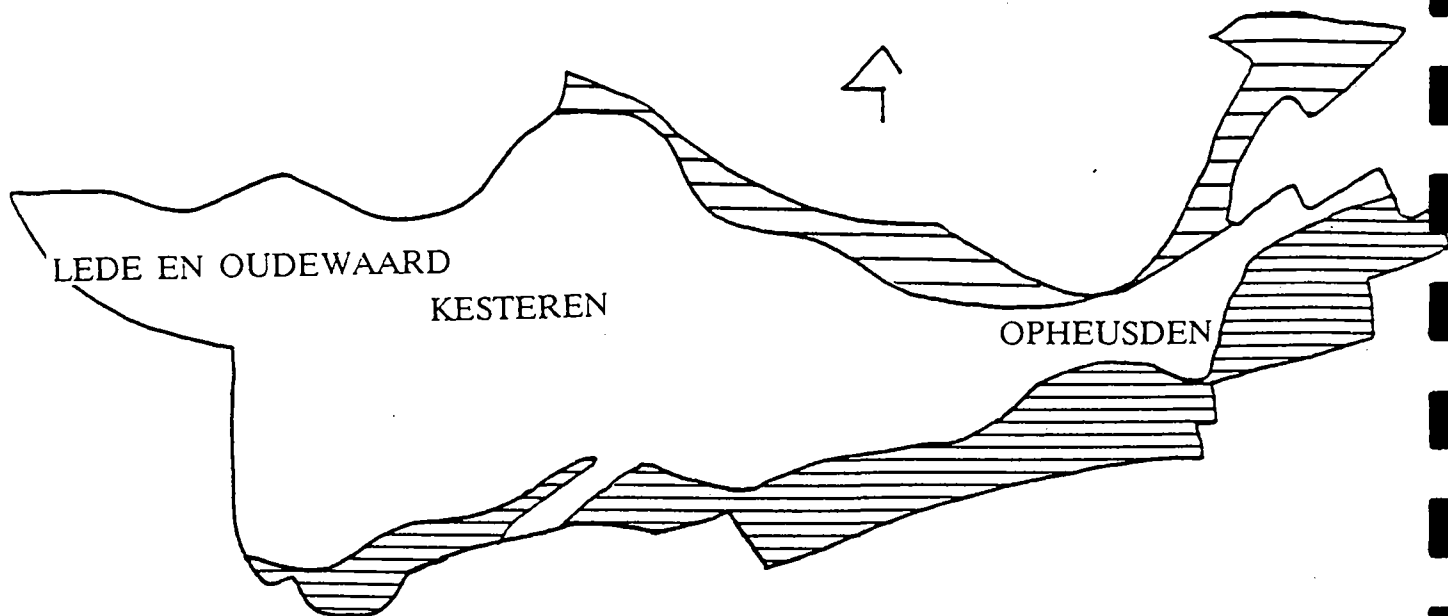
Gemeente Kesteren, c.a. 1703 Bunders. 2300 Inwoners.

2. BODEMGESTELDHEID EN GRONDGEBRUIK

Gedurende de Saale-ijstijd ($\pm 200.000-120.000$ v. Chr.) drong landijs vanuit het noorden de dalen van de grote rivieren binnen. Daardoor werd de loop van de Rijn en Maas naar het westen afgebogen. In de daarop volgende ijstijd, het Weichselien dat ca. 70.000 jaar v. Chr. begon, ontstond een vlechtend riviersysteem met een patroon van zich vertakkende en samenkomende geulen. Omstreeks 10.000 jaar v. Chr. begon het Holoceen en werd het geleidelijk warmer. Naarmate het klimaat verbeterde en het vegetatiedek meer gesloten werd, voerden de rivieren steeds minder sediment aan, waardoor zich enkele hoofdgeulen in de eigen afzettingen begonnen in te snijden. Gaandeweg ontstond een oeverwallen/stroomruggen-, en kommensysteem, met zavel en lichte klei op de ruggen en veen en zware klei in de kommen (zie afbeelding 2). Het patroon van de stroomruggen en kommen werd gefixeerd door de aanleg van de eerste dijken, die in de 10e en 11e eeuw na Chr. heeft plaatsgevonden. Tussen rivier en dijk ontwikkelden zich nadien uiterwaarden.

Afbeelding 2

Geomorfologische kaart gemeente Kesteren

— 1 KM

- uiterwaarden met jonge rivierklei
- stroomruggen met zavel en lichte klei
- kommen met zware klei

Het grondgebruik in de periode 1850-1940 heeft betrekking op de uiterwaarden, de stroomruggordel en de komgronden. De uiterwaarden langs de Nederrijn waren hoofdzakelijk als grasland in gebruik. In de uiterwaarden bij Opheusden werd een steenfabriek opgericht. De stroomruggordel werd hoofdzakelijk benut voor de akkerbouw, met name de teelten van tarwe, aardappelen, rogge en tabak, en in toenemende mate haver en suikerbiet. Vanaf 1850 werd het boomgaard- en tuinbouwareaal sterk uitgebreid. Nabij Opheusden werd na 1850 de eerste aanzet gegeven voor de ontwikkeling van de laanboomsector. De kommen waren vooral als grasland in gebruik.

De stroomruggordel in de gemeente Kesteren is tamelijk breed, zeker gezien de beperkte omvang van de uiterwaarden en kommen. Een van de Rijnmeanders is de Oude Rijn. De Oude Rijn en de Leigraaf monden uit in de Nederrijn. Veruit het grootste gedeelte van het overtollige grond- en oppervlaktewater in de Neder-Betuwe komt via een uitgebreid stelsel van weteringen en kavelsloten uit in de Linge. Voor de gemeente Kesteren betreft het de afwateringskanalen aan de zuidflank van de stroomruggordel.

De Hoge Woerd van Kesteren is een van de woerden die door de latere bewoners is opgehoogd. Diverse oude stroomdraden zijn nog herkenbaar. De Oude Rijn en de Tochtsloot bij Opheusden zijn gelegen in oude Rijngeulen. Na de eerste dijk aanleg in de 10e-11e eeuw zijn lineaire bewoningsconcentraties evenwijdig aan de dijk ontstaan. Rond de kernen heeft de blokvormige verkaveling zich grotendeels weten te handhaven. Elders, met name in de richting van de kommen, is een strookvormig verkavelingspatroon ontstaan.

3. INFRASTRUCTUUR

De stroomruggordel in de gemeente Kesteren heeft vanuit het oosten komend een westzuidwestelijke richting. Het volgt daarmee een oude Rijnloop, waarvan de Oude Rijn het overblijfsel vormt. De bandijk en de hoofdwegen op de stroomruggordel volgen dit patroon. Opmerkelijk is enerzijds het patroon van zowel wegen naar de kommen als kavelsloten die min of meer loodrecht op de Linge staan en anderzijds het patroon van de hoofdwegen die de stroomruggen volgen. Omstreeks 1840 werd de handelsroute Utrecht-Nijmegen verhard. Deze liep via de Grebbedijk naar Wageningen (Lexkesveer) en vandaar over Andelst.

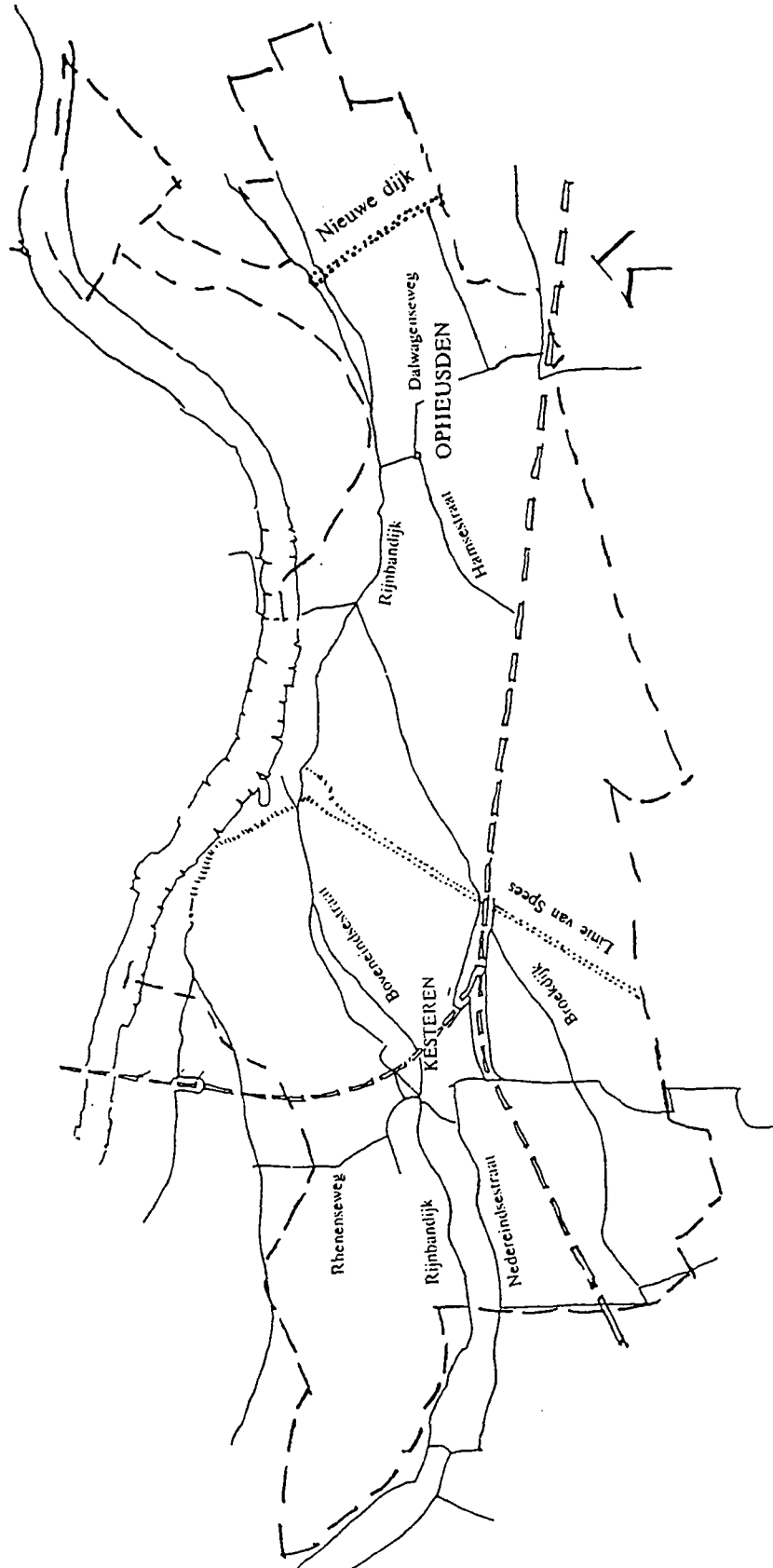
Nadat de Oude Rijn niet langer bevaarbaar was (omstreeks 1200) en de Nederrijn langs Rhenen ging stromen, kwam Kesteren afzijdig van de rivier te liggen. Via veren bij Opheusden en Wageningen kon de Nederrijn worden overgestoken. Het pontveer bij Opheusden is nog in de vaart.

Er werden verdedigingswerken Nieuwe Dijk (Spanjaardsdijk) tussen Opheusden en Hien (omstreeks 1591) en de Ochten-De Speeslinie (omstreeks 1800) aangelegd. In 1926 werden de beide forten van deze linie opgeheven.

In 1882 werd de spoorlijn Elst-Geldermalsen geopend, met een station te Kesteren. Vier jaar later volgde de opening van de na de Tweede Wereldoorlog opgebroken spoorlijn Kesteren-Amersfoort. Speciaal daarvoor werd een brug over de Nederrijn gebouwd, die tijdens W.O. II is verwoest. Zodoende kwam in Kesteren een "dubbelstation" tot stand.

In 1882 werd te Kesteren een watertoren in gebruik genomen, die alleen een functie had voor het spooreplacement.

Afbeelding 3
Belangrijkste wegen gemeente Kesteren omstreeks 1910

4. NEDERZETTINGSSTRUCTUUR

4.1. Algemeen

Vanaf de Bataafs-Romeinse Tijd waren de woerden en stroomruggen bewoond. Vanaf de Late Middeleeuwen staken handelsreizigers vanuit Utrecht o.a. bij Kesteren en Opheusden de Nederrijn over. In dit gebied lagen de Nederrijn en de Waal dichtbij elkaar, onderling verbonden door een stroomrug. De bevolking hield zich overwegend met de landbouw bezig. Aan het eind van de 18e eeuw kwam de tabaksteelt op. Het gebied is vanouds bekend vanwege de talloze boomkwekerijen.

4.2. Functionele ontwikkelingen

Periode 1800-1850

In de eerste helft van de 19e eeuw was de bevolking hoofdzakelijk in de landbouw werkzaam. In 1824 werd te Opheusden een steenfabriek opgericht. Daarnaast waren er boomkwekerijen.

Periode 1850-1900

Gedurende de tweede helft van de 19e eeuw werd het landbouwbedrijf geïntensiveerd. De fruitteelt kwam vooral na 1860 op, toen vanuit de steden en het Duitse achterland de vraag naar fruit sterk steeg. Dit resulteerde in de gemeente Kesteren in een toename van het boomgaard-areaal alsmede een toename van het aantal boomkwekerijen, de oprichting van een appelsiroopfabriek (1868-1880) en een vruchten-drogerij (1885) in Opheusden. Tevens werden enkele kleine tabaks-kerverijen opgericht hoewel de tabaksteelt zelf aan het afnemen was. In de jaren '80 werd Kesteren een infrastructureel knooppunt in de Neder-Betuwe, als gevolg van de opening van twee spoorlijnen.

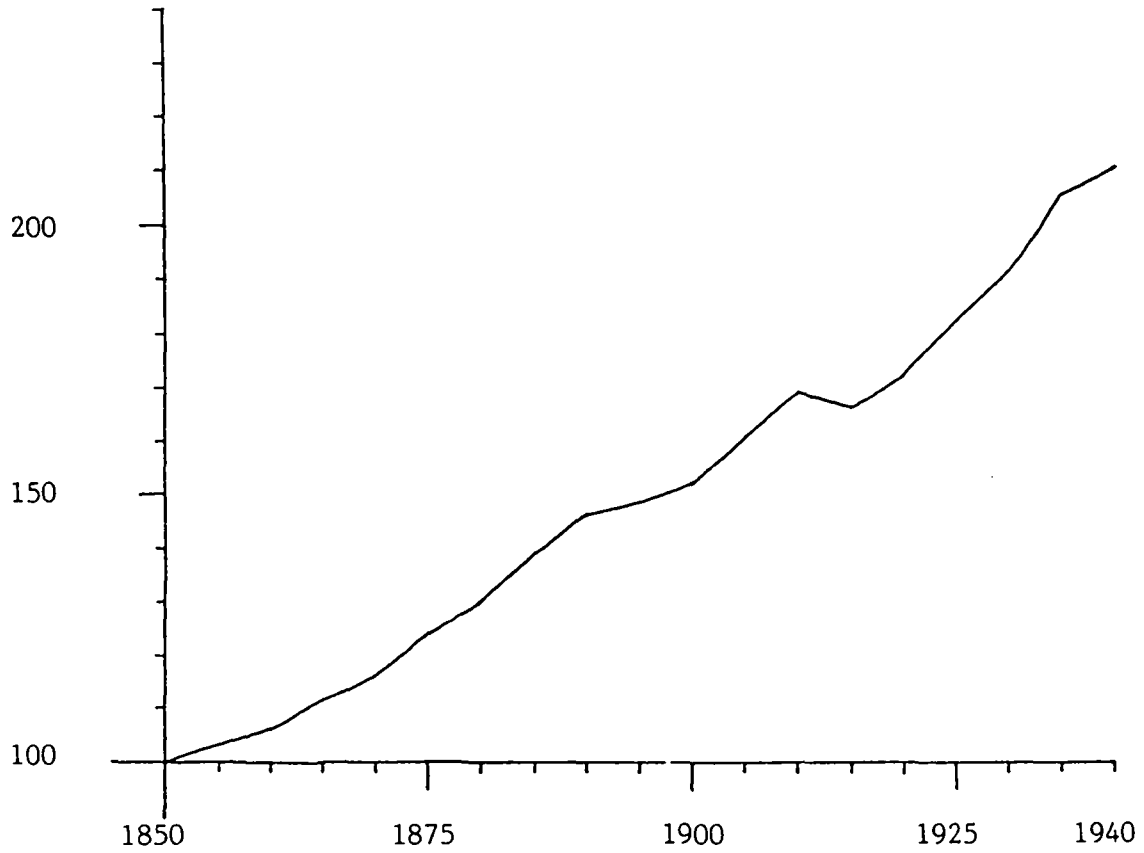
Periode 1900-1940

De verdubbeling van het bevolkingsaantal tussen 1850 en 1940 (zie afbeelding 4) is geleidelijk verlopen. Opmerkelijk is het vertrekoverschot, dat tot de laagste in het westelijk rivierengebied behoort. Een en ander hield verband met compensatie door forensen. Van een uitbreiding van de bestaansbronnen is in de eerste decennia van de 20e eeuw nauwelijks sprake. De steenfabriek vormde met zo'n 60 werknemers het grootste industriële bedrijf in de gemeente Kesteren. Daarnaast boden de boomkwekerijen aan velen werk. In een drietal sigaren-fabrieken werkten eveneens zo'n 60 personen.

Nabij het station vestigden zich bedrijven ten behoeve van de fruithandel.

Afbeelding 4

Bevolkingsontwikkeling gemeente Kesteren 1850-1940
(indexcijfers, waarbij in 1850 2.025 inwoners = 100)

4.3. Stedebouwkundige structuur

In het bodemgebruik en de bewoning in het rivierenland is een duidelijke zonering te herkennen.

Langs de rivieren liggen de door de bandijken begrensde uiterwaarden. Binnenzijds ligt direct achter de dijk een zone met bouwland en boomgaarden. Hier is ook de bebouwing geconcentreerd.

Op grotere afstand van de rivieren liggen de graslandgebieden.

De zomerdijk is heel sterk geënt op de bodemkundige opbouw van het rivierenland met een afwisseling van uiterwaarden, daarlangs oeverwallen en daarachter kommen.

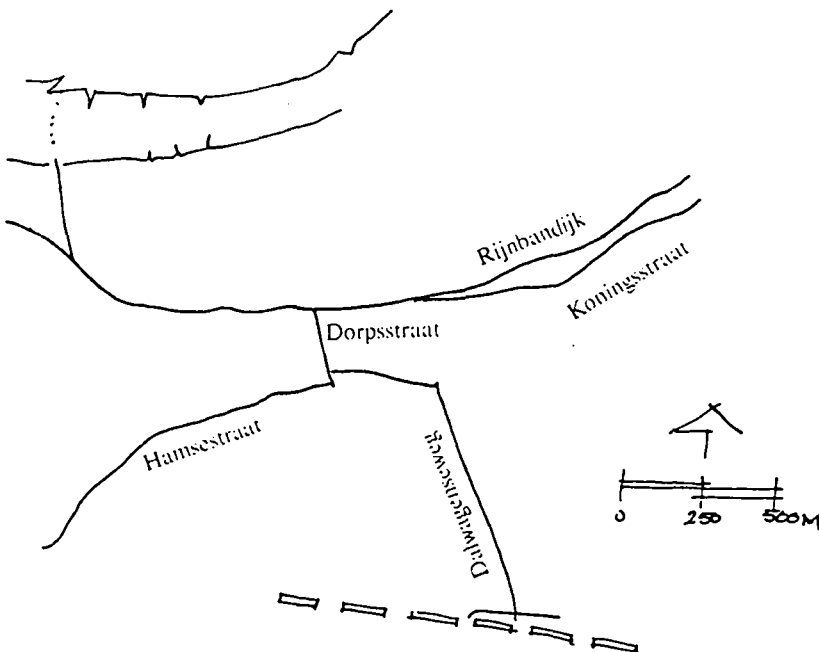
Behalve de patronen langs de huidige rivieren spelen ook oeverwal- en stroomrugpatronen van veel oudere riviersystemen een rol.

De dorpen liggen tegen of vlak bij de dijk. Hierdoor kon optimaal worden geprofiteerd van de relatief hooggelegen oeverwallen. De dorpen hebben veelal een langgerekte structuur. Zo ook de kernen in de gemeente Kesteren: Opheusden en Kesteren.

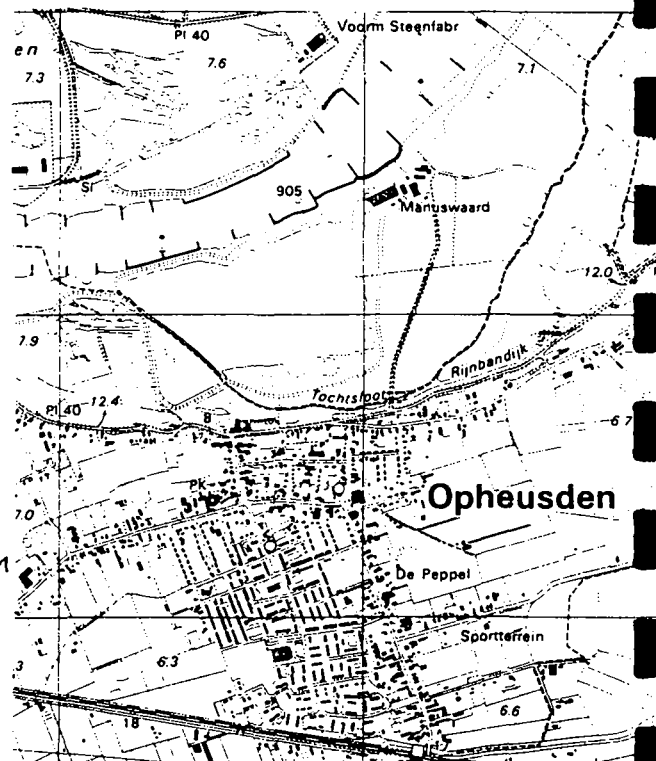
Opheusden

De structuur van Opheusden bestond in 1850 uit verspreide boerderij-bebouwing aan de Rijnbandijk, Dorpsstraat, Hamsestraat en Dalwagenseweg.

In de periode 1850-1940 veranderde er nauwelijks iets in deze structuur. Bebouwing vond dan ook plaats langs genoemde wegen, waarbij de bebouwing voornamelijk bestaat uit grotere boerderijen en veel villa's, o.a. langs de Rijnbandijk, Dorpsstraat, Tielsestraat en Lindelaan.

Opheusden 1910

Opheusden 1990

Kesteren

In Kesteren bestond de structuur in 1850 uit de Rijnbandijk, Boveneindsestraat en Nedereindsestraat, Kerkstraat en Achterdorp.

In de periode 1850-1940 werd de structuur door de aanleg van de spoorlijn Amersfoort-Nijmegen en Tiel-Nijmegen doorsneden.

Bij het station ontstond enige bebouwing, o.a. in de vorm van een veiling.

De overige bebouwing vond plaats als verdichting tussen de bestaande woningen en boerderijen aan de Rijnbandijk en Boveneindsestraat, villa's aan de Nedereindsestraat, Stationsstraat en Broekdijk. Kleinere arbeiderswoningen werden gebouwd aan de Kerkdwarsstraat en Achterdorp.

Verspreide bebouwing

Zoals in het begin van het hoofdstuk is gesteld, bepaalde de bodemstructuur voor een belangrijk deel de ontwikkeling van de ruimtelijke structuur.

De Marspolder kende van oudsher op de hogere delen enige bebouwing bij Lede en Oudewaard. De polders het Lage Veld, het Hoge Veld en Opheusdense Veld kenden geen bebouwing.

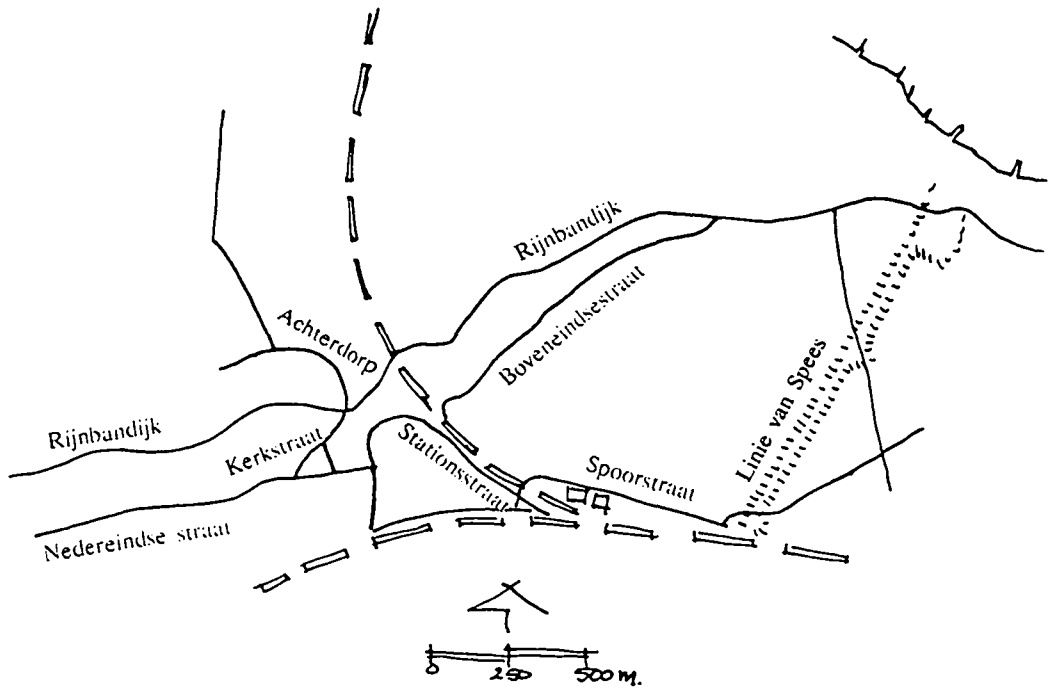
Aparte vermelding verdient de Spanjaardsdijk. Rond 1590 werd de verdedigingslijn tussen Opheusden en Hien aangelegd, waarachter de legers van prins Maurits in afwachting waren om Nijmegen weer te heroveren op Parma. Daar Parma het beleg opbrak heeft de dijk toen geen dienst gedaan als verdedigingswerk.

Rond 1800 werd de linie van (de) Spees (tussen Kesteren en Ochten) opgenomen in de verdedigingslijn van de Grebbelinie. De dijk en daartoe behorende dijkposten kregen in 1890 de naam "De Stelling van de Neder-Betuwe".

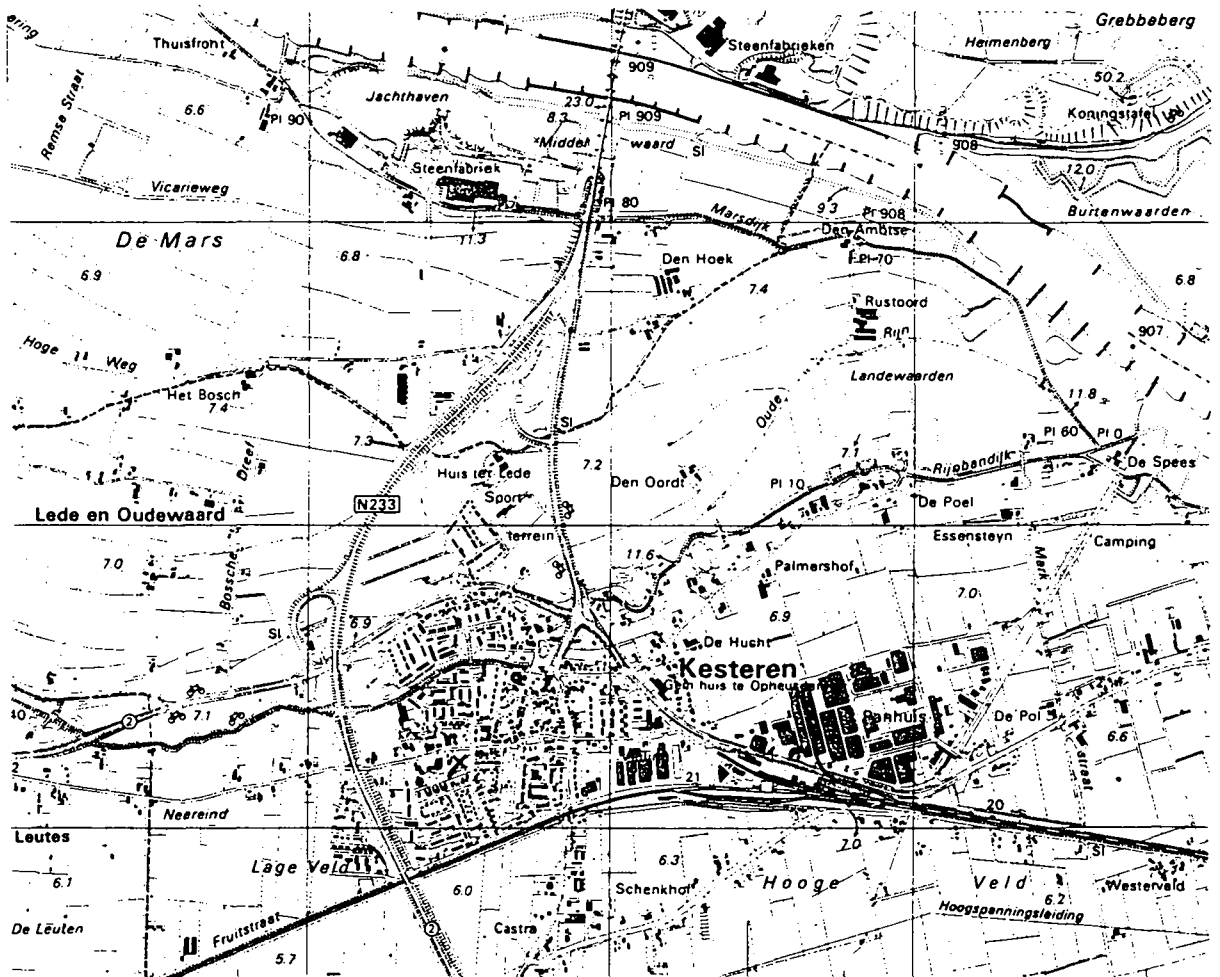
In 1926 werden beide forten als vestigingswerk opgeheven.

Het werk bij de Spees is bij de mobilisatie in 1939-1940 weer in staat van verdediging gebracht wegens de ligging tegenover de Grebbe. Ook zijn hier en daar betonkazematten gebouwd.

Van het fort Spees is het binnendijs bastion met gracht, zij het in vergraven toestand, blijven bestaan. Aansluitend hieraan is nog een 80 meter lang gedeelte van de Liniedijk aanwezig.

Kesteren 1910

Kesteren 1990

4.4. Ontwikkelingen na 1940

De door oorlogsgeweld getroffen kernen Kesteren en Opheusden ontwikkelden zich in zuidelijke richting. Daarbij werd in Kesteren een westelijke omlegging met vaste oeververbinding naar Rhenen aangelegd. Zoals reeds eerder is vermeld, is de spoorverbinding van Kesteren naar het noorden opgeheven.

Na 1960 zijn de komgebieden beter ontwaterd en ontsloten. Verspreid komen hier nu boerderijen voor.

4.5. Karakterisering geïnterpreteerde bebouwing

Wonen

Verspreid over de gemeente bevinden zich diverse villa's uit de tweede helft van de 19e eeuw, zoals aan de Nedereindsestraat, de Tielsestraat en de Stationsstraat in Kesteren en de Lindelaan en de Dorpsstraat in Opheusden. In enkele gevallen zijn ze vergezeld van een fruitschuur. Het huis "De Maat" aan het Dorpsplein is in dezelfde stijl gebouwd als het huis "De Pol" aan de Rijnbandijk.

Woningen uit het begin van deze eeuw staan aan de Rijnbandijk in Opheusden, de Nedereindsestraat en de Broekdijk in Kesteren. Het aan de Broekdijk gelegen huis draagt de naam "Eigen Haard" en heeft een evenknie in de gemeente Lienden. Een typisch jaren '20 huis is te vinden aan de Hoofdstraat in Kesteren, op de hoek van de Schenkhoofstraat.

Eenvoudige huisjes zijn te vinden aan de Kerkdwaarsstraat, Achterdorp en de Boveneindsestraat.

In de rechterzijgevel van het huis met het (tegenwoordig) nagenoeg platte dak, dat tegen de oude Rijnbandijk gelegen is, bevindt zich een peilsteen.

Werken

De boerderijen in de gemeente Kesteren zijn van het hallehuistype, dikwijls met dwarsgeplaatst voorhuis (de zgn. T-boerderij). Zij dateren overwegend uit de tweede helft van de 19e eeuw. Bij de boerderijen kunnen zomerhuizen staan, fruitschuren, hooibergen en vloodschuren. Voorbeelden van de laatste categorie zijn te vinden aan de Rijnbandijk te Opheusden. De boerderijen waar ze bijhoren zijn aan de dijk gebouwd en staan met de begane grond ongeveer ter hoogte van de bovenkant van de dijk. Het achterhuis kan op hetzelfde niveau gelegen zijn als de kelder, het kan ook lager gelegen zijn. Bij boerderij "Den Ambtse", aan de uiterwaard van de Rijn gelegen, staat een schuur die, net als eerder genoemde dijkboerderijen, een handig gebruik maakt van het reliëf. Hij is gedeeltelijk op en gedeeltelijk aan de dijk gebouwd, aldus een vloedvrije plaats voor het vee creërend in geval van nood, terwijl de benedenruimte op maaiveldhoogte gelegen is.

Aan de Stationsweg in Kesteren, nabij het station, staat het voormalige stationskoffiehuis. Dit gebouw had de functie van hotel/café/restaurant/uitspanning. Bijna ernaast staat het gebouw van een voormalige fruithandel, waarvan de lokatie ook te maken heeft met het nabijgelegen station met emplacement.

Het voormalige Ambtshuis aan het Dorpsplein dateert uit de 19e eeuw en is thans in gebruik als café-restaurant.

Aan de Ommestraat staat een restaurant met op de zijgevel nog vaag zichtbaar het opschrift "Castra", verwijzend naar het Romeinse verleden van Kesteren.

Infrastructuur

Kesteren is een punt van samenkomst van spoorlijnen geweest. Hier sloot de niet meer bestaande spoorlijn naar Amersfoort aan op de spoorlijn van Geldermalsen naar Elst. Doordat deze lijnen in bezit waren van twee elkaar hevig beconcurrerende spoorwegmaatschappijen, de S.S. en de H.S.M., werd een stationsgebouw gerealiseerd waarin alle functies dubbel aanwezig waren. Ook waren er twee woningen bij. Er was overigens maar één stationschef. Het complex werd in 1886 opengesteld. Op dit moment resteert het grootste deel van het stationsgebouw en een van de twee woningen. Aan de overzijde van het spoor, aan de Zwarteweg, staat een niet meer als zodanig in gebruik zijnde opslagloods van de N.S.

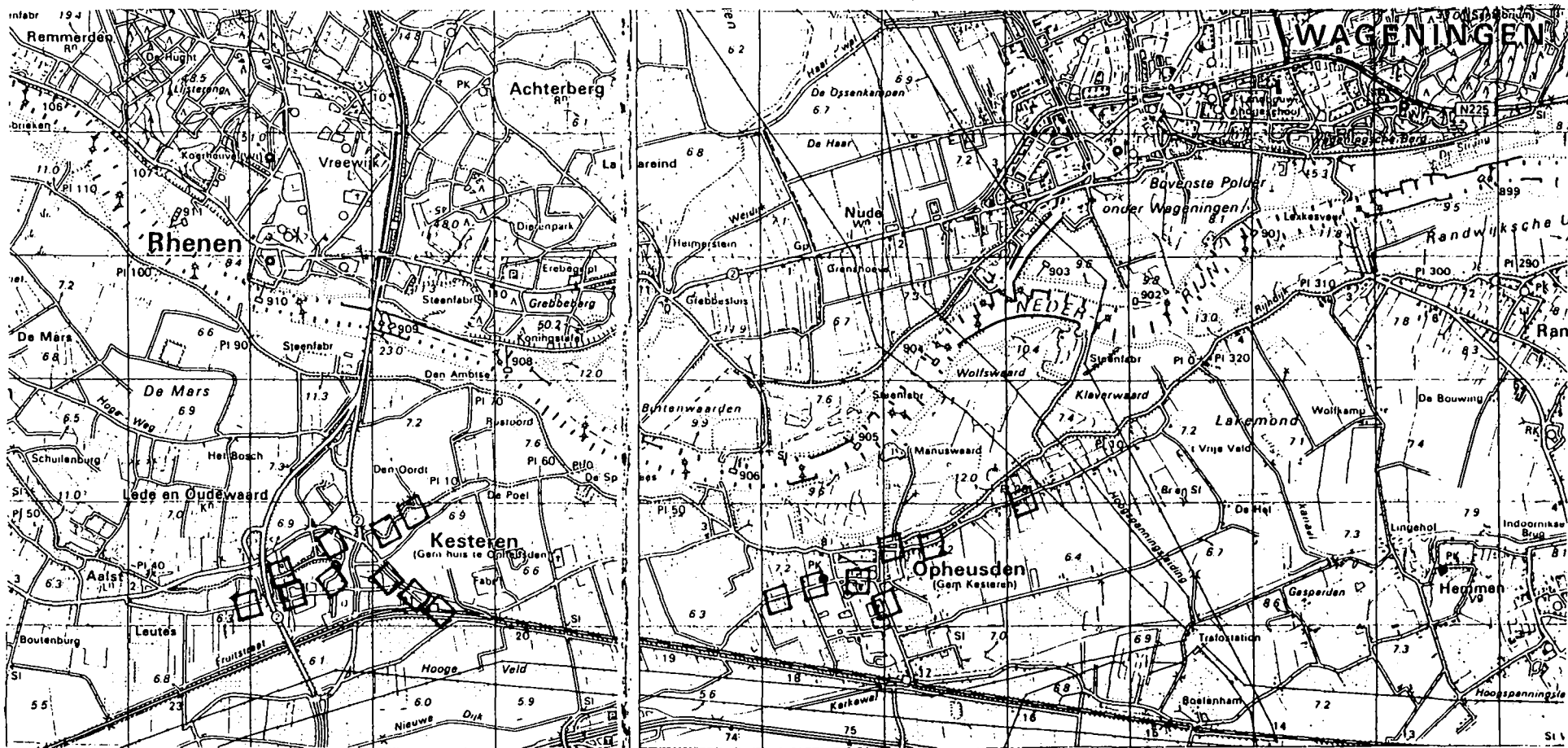
Een groot transformatorhuisje uit de periode 1925-1940 staat aan de Stationsstraat. Het is deels betegeld.

Maatschappelijke voorzieningen

Op de begraafplaats aan de Nedereindsestraat in Kesteren staat een lijkhuisje met siermettselwerk in dezelfde stijl als de kolommen van het toegangshek. In dezelfde plaats zijn nog enkele liggende grafstenen te vinden bij de na de oorlog herbouwde kerk.

Het voormalige Groene Kruis Verenigingsgebouw aan de Nedereindsestraat in Kesteren dateert uit 1935.

In een weiland nabij de Spees staan drie kazematten, in een nabijgelegen boomkwekerij aan de Markstraat één.

Kaart 1
 TYPOLOGIE UITBREIDINGEN GEMEENTE KESTEREN 1850-1940

4.6. Typologie uitbreidingen gemeente Kesteren 1850-1940

Toelichting bij kaart 1

Type aanduiding	Type-omschrijving	Bijzondere gebieden
-----------------	-------------------	---------------------

- Lineaire ontwikkelingen

- functie: gemengd of wonen
- niet-planmatige en planmatige ontwikkelingen

4.7. Bijzondere gebieden

De term bijzonder gebied wordt gehanteerd voor gebieden die zijn gebouwd of aangelegd in de periode 1850-1940. Bij de beoordeling is de criterialijst gehanteerd volgens de zgn. "MIP-handleiding". Hierbij zijn grotere samenhangende (stede-)bouwkundige structuren bekeken. Bij de bouwkundige inventarisaties zijn samenhangende bouwkundige complexen aangegeven.

Dat in de gemeente geen of weinig bijzondere gebieden voorkomen, zegt niets over de schoonheid of opbouw van de gemeente.

Karakteristieke gebieden

Structuren van bouwkunst en stedenbouw van vóór 1850 en na 1940 die een bijzondere kwaliteit hebben worden aangeduid met de kwalificatie "karakteristieke gebieden". Het betreft gebieden waarvan de hoofdelementen dateren van voor 1850 of na 1940, die ook daarna herkenbaar zijn gebleven.

In de gemeente Kesteren komen geen bijzondere en karakteristieke gebieden voor.

CRITERIA VOOR DE AANDUIDING BIJZONDERE GEBIEDEN

- I. **Intrinsieke stedenbouwkundige kwaliteit, zoals:**
 1. kwaliteit van het ruimtelijk concept;
 2. betekenis vanwege de verkaveling/inrichting/voorzieningen;
 3. betekenis vanwege architectonische/architectuurhistorische kwaliteit;
 4. betekenis vanwege specifieke vorm voor specifieke functionele ontwikkelingen (b.v. havengebied, city-ontwikkeling, sportpark)

- II. **Bijzondere historische betekenis, zoals:**
 1. structuur, bestemming of verschijningsvorm, verbonden met en duidelijk uitdrukking gevend aan een specifieke politieke, culturele, geestelijke, sociale, economische of algemeen historische ontwikkeling;
 2. betekenis voor de geschiedenis van de ruimtelijke ordening en voor de ontwikkeling van het stedenbouwkundig denken;
 3. betekenis vanwege de innovatieve waarde of pioniersfunctie (type, motief, datering)

- III. **Stedenbouwkundige betekenis in ruimere omgeving, zoals:**
 1. betekenis als onderdeel van een groter geheel
 2. betekenis vanwege ruimtelijke relaties met de omgeving;
 3. betekenis vanwege markering van het stadsbeeld, als ruimtelijke of functionele dominant in een groter geheel of als representant van een groter geheel

- IV. **Gaafheid (van de in I t/m III genoemde kwaliteiten)**

- V. **Zeldzaamheid (van de in I t/m III genoemde kwaliteiten)**

GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN/BIBLIOTHEKEN/KAARTMATERIAAL EN LITERATUUR

Archieven en bibliotheken

- * Rijksarchief in Gelderland
- * Katholieke Universiteit Nijmegen, Faculteit der Beleidswetenschappen
- * Bibliotheken Provincie Gelderland
- * Stichting Arnhemse Openbare en Gelderse Wetenschappelijke Bibliotheek
- * Gemeente Kesteren

Afbeeldingen

- * Afbeelding 1 Gemeente Kesteren in 1868
- * Afbeelding 1a Gemeente Kesteren in 1868
- * Afbeelding 2 Geomorfologische kaart gemeente Kesteren
- * Afbeelding 3 Belangrijkste wegen gemeente Kesteren
 omstreeks 1910
- * Afbeelding 4 Bevolkingsontwikkeling gemeente Kesteren
 1850-1940
- * Kaart 1 Typologie uitbreidingen gemeente Kesteren
 1850-1940

Kaartmateriaal

- * Bodemkaart 1/50.000, 1970
- * Topografische kaart 1/25.000 en 1/50.000, diverse jaargangen
- * Kaartenboek van Gelderland, 1843
- * J. Kuijper, Gemeente-atlas van Gelderland 1868, Leeuwarden, 1970

Literatuur

- * Beaufort, R.F.P. de, en Berg, H.M. v.d., *De Betuwe*, Den Haag, 1968
- * Budding, H.K., *De spoorwegen te Kesteren*, in: *Mededelingen van de Historische Kring Kesteren en Omstreken*, 1968
- * Buys, J., *Het oudste bewoningsgebied van de Historische Kring Kesteren en Omstreken*, in: *Tabula Batavorum*, 1974
- * *Historische Kring Kesteren en Omstreken*, *Uit de geschiedenis van Kesteren*, Dodewaard, 1987
- * Hoeksema, K.J., Westeringh, W. v.d., *Ontstaan en bewoonbaarheid van het landschap rondom Kesteren*, in: *Tabula Batavorum*, 1979
- * Diverse bestemmingsplannen gemeente Kesteren.

Oosterbeek, 1993

Stichting MIP-Gelderland
Oranjeweg 60
6861 BL OOSTERBEEK